

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

עלון הדרכה להוראת פרשת השבוע
פ"פ הגליונות של נחמה ליבוביץ

הפסרה לשבת תשובה
הושע פרק י"ד

וילך (תשכ"ה-כ"ו)

שבת זו שבין ראש השנה ליום הכפורים נקרא שבת שובה מפני שמפסירין בו (הושע):
י"ד) "שובה ישראל", והעם קורין לו שבת תשובה, מפני שהיא בתוך ימי התשובה...
ואין גער אומר החפסרה אלא קורין איש חסוב...

(עגנון יסיס גוראים קפ"ס)

ועיין גם גליון פרשת האזינו חשי"ס.

בשאלות ב-ג עסקנו בדרגות התשובה, בהבדל שבין תשובה "עד" ותשובה "אל".
נביא בזה את דברי הרב קוק סתור אורות התשובה (פרק י"ז) שהבאנום בגליון נצבים
וילך חש"ה.

דברים ל' פסוק ב' ושבת עד ה'
" " " " כי חסוב אל ה' מלוקיך בכל לבגך ובכל נפשך

"חחית האומה היא היסוד של בנין התשובה הגדולה, תשובת ישראל
העליונה ותשובה העולם כולו שתבוא אחריה.
כשרוצים באמת לשוב, אע"פ שמעוכבים בשביל כמה מניעות, כמו מחמת
בלבול דעה או מחמת חלישות כח או מחמת אי יכולת לתקן דברים שהם
צוגעים בין אדם לחברו, אע"פ שהעכוב הוא גדול מאד והלב מוכרח להיות
גשבר מפני ידיעת גודל החובת המוטלה על האדם לתקן את כל פגמיו,
באופן היותר טוב והיותר שלם, מ"פ כינון שהרצון לשוב בתשובה הוא אמיץ,
אע"פ שאין בכחו עדיין לסלק את כל המניעות, צריכים לקבל את התארת
הזאת של תשובה בתוך הוכח המסחר והמקדש, עד שלא יזוז, מפני העכובים
של אי השלמת התשובה מכל רוממות ומכל עליה רוחנית... וכשם שזהו
כלל גדול אצל היחיד, ככה הוא אצל הצבור בכללותו, הארת התשובה ישנה
בישראל. התעוררות חפצה של האומה בכללה לשוב אל ארצה, אל פתוחה,
אל רוחה ואל תכונתה, באמת אור של תשובה יש בה, באמת הדבר מתבטא
בדבור גמור בבטויה של הורחה: (דברים ל' ב'): "ושבת עד ה' מלוקיך".
(דברים ל' י') "כי תשוב אל ה' מלוקיך", התשובה היא תשובה פנימית,
אלא שהיא מכוסת בתרבה מסכים מוצצים - ואין כח בשום עכוב לעכב את
האור העליון שהופיע עלינו.

גם סתור החול יגלה הקדש. וגם סתור החופש הפרוץ יבוא העול האחרב.
עבנות זהב ישחרגו ויעלו גם סתור השירה החפסנית. תשובה סזהירה תצא
גם סתור הספרות החיצונית. זאת תחית הפליאה העליונה של חזון הגאולה,
יגמל זה תציץ, יפרח הפרח, יבושל הפרי, וידע העולם כולו, כי רוח
קדש סדבר בכנסת ישראל בכל הזועות רוחה וסוף הכל הוא לתשובה המביאה
רפואה וגאולה לעולם.

עד כאן דברי הרב קוק זצ"ל.

שאלה ד עוסקה בחלקו השני של פסוק ג' אשר החלבנו בו פרשנים.

כי כשלה בעונתו האם כונה פסוקנו לומר כשלה בגלל עונך, דחיינו עונותיך
גרסו לכשלונות שבאו עליך. עונותיך הן סבת הפגעים והאסונות שבאו עליך? או אם
כונה פסוקנו לומר כשלה בעונך, עונותיך הם חס הכשלונות, לא. הוצאנה עונותיך היו
כשלונות, או הצלחות, ספלותם אלה עונותיך הם עצמם הנם הכשלונו, הם ירידתך,
גמילתך?

לשון אחרת האם ב' בעונך היא ג' חסבה או ב' הכלי; האם 'הכשלונו' שעליו סדובר
הוא העונש הבא בסבת העון או הוא העון עצמו?

ועיין דעת רש"י רד"ק ובאור בשאלה זו בגליון האזינו חשי"ס.

שאלה ה עוסקת בדברי הודוי אשר שם הנביא בפי העם כאשר אין דוגמתם באף אחד מספרי הנבואות:

לפי דברי הפסקתא רבתי דוקא בזה נבדל הושע מכל הנביאים:

"שובה ישראל": כל הנביאים קוראים לישראל לחשובה, אבל לא כהושע, ירמיהו אמר (פרק ד') "אם תשוב ישראל נאום ה' אלי תשוב" וישעיה אמר (פרק נ"ה) "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", ולא מלמדים את ישראל מה לומר. אבל הושע אמר: "עשו תשובה" ומלמדם מה יפייטו על עצמם. (פרק י"ד): "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'." אמרו אלינו: 'כל השא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו. אשר לא יושיענו, על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלוהינו למעשה ידינו'."

לשאלה ה 1 (ב) נביא בזה כלל דקדוקי חשוב אשר מדבר עליו רד"ק בספרו "המכלול" (ספר דקדוק הפעלים).

...וכן לא הקפידו העברים בסדר התיבות זו לפני זו והכניסו אות השמוש או מלת הענין זו בזו, אע"פ שהמלה הראשונה או אות השמוש ענינה היותר באחרונה. וזה עשו בדבר שאין לסעות בו, ולומר הפוך הסברא הנכונה כמו:

(תהלים פ) "ותשקמו בדמעות שלישי" שהוא כמו "ותשקמו דמעות בשלישי", אע"פ שיש לומר בזה פירוש זולתו, שלא יהיה הפוך, כלומר: השקתמו בדמעות שלש פעמים וחוא רמז לשלש גלויות ויהיה שלישי תאר לשני (= כמו שלישי)...

(מלכים ב' ט') "ותשם בפור עיניה" - ותשם פור עיניה. (בראשית ט"א) "וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף" - באו מצרימה אל יוסף לשבור.

(בראשית ל"א) "יש לאל ידי" - יש אל (= הכח) לידי, וכן ת"א: "אית חילא בידי" ... וכן (תהלים פ"ט) "כל רבים עמי".

(עמוס ה') "וקראו אכר אל אבל ומספד אל יודעי נהי" - ויודעי נהי אל מספד.

... (ישע' ס') "יעלו על וצון מזבחי" - יעלו על מזבחי לרצון. (שמות כ"ח) "תפתח את שתי האבנים על שמות בני ישראל" - תפתח את שמות בני ישראל על שתי האבנים. ואפשר לפרשו כמשמעו ויהיה "על" במקום ב"ת השמוש, כמו (שמות כ"ט ג') "ובתת אותם על סל אחד".

... (תהלים קי"ט) "את חוקיך אשמור אל תעזבני עד מאד" - את חוקיך אשמור עד מאד אל תעזבני. (ולא נראה לי, נגל.)

(תהלים קל"ח) "כי הגדלת על כל שמך אמרתך" - כי הגדלת על כל אמרתך שמך.

ועוד דוגמאות רבות מאד.

נחמה ליבורביץ